

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ПОБАЧЕНЬ З ДИТИНОЮ: ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Присвячено проблемним аспектам виконання судових рішень про встановлення побачень з дитиною. Проаналізовано практики ЄСПЛ та національного законодавства для виявлення перепон належного та своєчасного виконання таких рішень. У дослідженні використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, серед яких діалектичний, аналітичний, логіко-структурний та порівняльно-правовий. На підставі аналізу рішень ЄСПЛ визначено основні недоліки українського законодавства та практики: недосконалість законодавчих механізмів; недосконалість адміністративних механізмів; незалучення фахівців служби у справах дітей та сім'ї; відсутність засобів урегулювання сімейних конфліктів; відсутність конкретних заходів, які б могли бути вжиті відповідно до принципу пропорційності з метою забезпечення примусового виконання рішення про право доступу; неналежне виконання обов'язків посадовими особами тощо.

Обґрунтовано, що перевагу завжди надають добровільному виконанню, оскільки такі рішення не передбачають примусового виконання. Однією із причин невиконання є протиправна поведінка боржника, однак небажання дитини бачитися зі стягувачем не може бути підставою для накладання штрафу на боржника чи закриття виконавчого провадження. Таке небажання не можна сприймати як абсолютне, виконавцеві необхідно дотримуватися балансу між правом дитини висловити свою думку та бути вислуханою з питань, що стосуються її особисто, зокрема й висловлювати небажання спілкуватися зі стягувачем, а з іншого боку, правом батьків брати участь у вихованні дитини та безперешкодному спілкуванні з нею. Наголошено на необхідності залучення органів опіки та піклування й психолога для виконання таких категорій рішень. Аргументовано необхідність удосконалення процедури виконання рішень та збільшення засобів впливу на боржника у разі невиконання судового рішення.

Ключові слова: виконавче провадження, побачення з дитиною, добровільне виконання, інтереси дитини, державний виконавець.

Вступ. Виконання рішень у цивільних справах є складовою права на справедливий суд й однією із процесуальних гарантій доступу до суду. ЄСПЛ у справах проти України неодноразово акцентує увагу на проблемах невиконання судових рішень в Україні, зокрема й рішень немайнового характеру, що зобов'язують боржника вчинити певні дії або утриматись від їхнього вчинення. Винесені рішення акцентують увагу як на недоліках національного законодавства, так і практичних проблемах, з якими стикаються суб'єкти виконавчого провадження. Достатньо гострим наразі є питання щодо виконання рішень про встановлення побачень з дитиною, адже взаємне спілкування батьків і дитини є основоположним елементом "сімейного життя" в розумінні ст. 8 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод [1], а тому невиконання таких рішень порушує інтереси не тільки стягувача, а й дитини. Одним із принципів проголошених Декларацією прав дитини є те, що дитина для повного і гармонійного розвитку її особистості потребує любові й розуміння [2]. Вона має зростати, якщо це можливо, у піклуванні та під відповідальністю своїх батьків, у будь-якому разі – в атмосфері любові та моральної й матеріальної забезпеченості. Саме тому виявлення й усунення перепон, що унеможливають виконання зазначеної категорії справ, є актуальним і потребує детального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти виконавчого провадження вивчали такі фахівці, як Ю. Білоусов, С. Фурас, С. Щербак, Л. Малярчук, Н. Сергієнко, О. Снідевич та інші, проблеми невиконання судових рішень в Україні серед інших учених досліджували А. Авторгов, О. Соломка й О. Полуніна. Проте аналіз виконання рішень про встановлення побачень з дитиною допоки ще не здійснювали. З огляду на це вважаємо за необхідне дослідити чинне законодавство, судову практику, рішення ЄСПЛ із зазначеного питання з метою визначення основних прогалин і проблем ви-

конання рішень про встановлення побачень з дитиною, висловитися щодо перспектив удосконалення зазначеного виконавчого провадження та захисту прав й інтересів усіх суб'єктів зазначених правовідносин.

Методологія дослідження. Для реалізації визначеної мети досліджено законодавчі акти, що регулюють виконання рішень, національну судову практику, рішення ЄСПЛ щодо виконання рішень про встановлення побачень з дитиною. Були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, серед яких діалектичний, аналітичний, логіко-структурний, порівняльно-правовий тощо.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Побачення стягувача з дитиною: практика ЄСПЛ. Частина 3 ст. 157 Сімейного кодексу встановлює, що той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати тому з батьків, хто проживає окремо, спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвитку дитини [3]. У випадку перешкоджання тому з батьків, хто проживає окремо, у спілкуванні з дитиною та у її вихованні, другий із батьків може звернутися до суду, згідно із ч. 1 ст. 159 СК, щодо усунення цих перешкод. Проте, якщо між батьками не досягнуто згоди щодо порядку та способу участі батьків (бабусі або дідуся) у вихованні дитини, то це не може бути підставою для відмови у спілкуванні з дитиною. Відповідно до ч. 2 ст. 159 СК суд визначає способи участі одного з батьків у вихованні дитини (періодичні чи систематичні побачення, можливість спільного відпочинку, відвідування дитиною місця його проживання тощо), місце та час їхнього спілкування. Визначаючи порядок побачень з дитиною, суд може зазначити про наявність чи відсутність під час побачень того, з ким проживає дитина. В окремих випадках, якщо це викликано інтересами дитини, суд може обумовити побачення з дитиною присутністю іншої особи. Це може бути особа, з якою проживає

дитина (напр., матір або батько), психолог, представники органів опіки та піклування. У випадку наявності конфлікту між батьками та неможливості дійти згоди у вихованні дитини, або якщо відповідач чинить перешкоди у спілкуванні з дитиною, суд може дійти висновку про проведення побачень без відповідача. Отже, коло суб'єктів, які обов'язково мають бути присутніми під час виконання, зазвичай визначають у рішенні.

Закон України "Про виконавче провадження" відносно недавно, 2018 р., було доповнено ст. 64-1, що передбачає порядок виконання рішень про встановлення побачення з дитиною та рішень про усунення перешкод у побаченні з дитиною, що полягає в забезпеченні боржником побачень стягувача з дитиною в порядку, визначеному судовим рішенням [4]. Хоч зазначена новела є безперечним кроком уперед, усе ж у теорії та на практиці виникають багато спірних моментів, що потребують уточнень для вироблення сталої практики.

Підтвердженням того, що внесені зміни в чинне законодавство не розв'язали проблеми виконання таких категорій рішень як встановлення побачення з дитиною, є рішення ЄСПЛ у справі "Бондар проти України" [5] від 17 грудня 2019 р., у якому суд констатує, що такі зміни в законодавстві є незначними (п. 36). Раніше в рішенні у справі "Вишняков проти України" від 24 липня 2018 р. суд встановив, що наявні законодавчі й адміністративні механізми були недостатніми для прискорення добровільного дотримання домовленостей із залучення фахівців служби у справах дітей та сім'ї та не передбачали багатьох конкретних заходів для забезпечення примусового виконання рішення про встановлення побачень відповідно до принципу пропорційності (п. 46) [6].

У згаданих справах також було наголошено на бездіяльності національних органів влади, зокрема й неналежне виконання обов'язків посадовими особами, відповідальними за виконання рішення. Невжиття державним виконавцем усіх необхідних заходів для належного виконання рішення суду, що передбачає право одного з батьків зустрічатися із дитиною та спілкуватися з нею, призводить до неможливості виконання такого рішення. Наприклад, державний виконавець, за потреби, залучає органи опіки та піклування до процесу виконання цієї категорії рішень. Проте, як свідчить практика, виконавці зрідка користуються зазначеним правом та не залучають представників органів опіки та піклування, що негативно впливає на виконання рішення та налагодження емоційного контакту між суб'єктами таких правовідносин. Європейський суд неодноразово наголошував, зокрема й у справі "Харбовські проти України" (п. 106), що у справах, пов'язаних із виконанням рішень у сфері сімейного права, вирішальним є те, чи вжили національні органи усіх необхідних для сприяння виконанню заходів, що можуть обґрунтовано вимагатися за особливих обставин кожної справи [7].

Оперативність виконання є невід'ємним елементом захисту прав як стягувача, так і дитини, оскільки дитина має право на безперешкодне спілкування з батьками чи іншими родичами. Як зазначає суд у справі "Вишняков проти України" (п. 37): "адекватність ужитих заходів слід оцінювати оперативністю їхнього виконання, оскільки плин часу може мати непоправні наслідки для відносин між дитиною та тим із батьків, хто з нею не проживає". Чим довше судове рішення не виконують чи виконавче провадження закінчується без встановлення передбаченого судовим рішенням графіку побачень, тим більше проходить часу без взаєм-

ного спілкування між дитиною та членами її родини, і тим важче відновити родинні зв'язки.

Національне законодавство не передбачає примусового виконання рішення державним виконавцем, виконання чи забезпечення виконання рішення покладено на боржника і не може бути виконане без його участі. Державний виконавець лише здійснює перевірку виконання в порядку, визначеному рішенням суду, однак він обов'язково має бути присутнім у час і місці побачення стягувача з дитиною для встановлення факту виконання чи невиконання боржником рішення.

Європейський суд у вищезгаданій справі "Вишняков проти України" (п. 43) визнає, що перевагу завжди надають добровільному виконанню, проте зауважує, що незмінна позиція, якої часто дотримуються батьки в зазначених справах, може ускладнити таке добровільне виконання та зумовити у відповідних випадках необхідність застосування пропорційних примусових заходів [6].

Однією з основних причин невиконання рішень судів про встановлення побачення з дитиною чи усунення перешкод є протиправна поведінка боржника. Законодавством України передбачено такі заходи впливу на протиправну поведінку боржника: накладання штрафів, зокрема й подвійного, у разі повторного невиконання без поважних причин, повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України, встановлення тимчасового обмеження у праві керування транспортними засобами тощо. Однак зазначені заходи не є дієвими зазвичай через складність стосунків між батьками дитини чи іншими родичами. У справі "М.Р. та Д.Р. проти України" (п. 61) суд зауважує, що незмінна позиція, якої часто дотримуються батьки у таких справах, може ускладнити добровільне виконання та зумовити у відповідних випадках необхідність застосування пропорційних примусових заходів [8]. Крім цього, у п. 62 наголошено на сумнівах щодо того, чи могли штрафні санкції, з огляду на невеликі розміри відповідних сум, мати будь-який примусовий ефект щодо забезпечення виконання рішення. Відповідно, вважають за необхідне запровадження додаткових заходів впливу на неналежну поведінку боржника та збільшення суми штрафів.

Наслідки небажання дитини спілкуватися зі стягувачем. У випадку невиконання боржником без поважних причин рішення, державний виконавець оформлює акт і вносить постанову про накладання на боржника штрафу. Відповідно до правового висновку Верховного суду від 31.03.2020 у справі № 640/11079/19 [9] поважними підставами в розумінні щодо невиконання рішення суду можуть вважати об'єктивні причини, що унеможливили або значно ускладнили виконання рішення боржником та які не залежали від його власного волевиявлення. Іншими словами, поважність причин невиконання судового рішення має оцінюватися виконавцем, у кожному випадку окремо, з урахуванням того, як вони вплинули на виконання рішення. Державний виконавець накладає на боржника штраф лише у випадку невиконання судового рішення без поважних причин, коли боржник мав можливість виконати рішення, але не зробив цього.

У разі виконання боржником рішення виконавець оформлює акт і вносить постанову про закінчення виконавчого провадження. Боржник може не ухилитися від виконання рішення, однак перепорою для виконання може стати небажання дитини спілкуватися зі стягувачем. Як приклад можна згадати справу, яку розглядав Верховний суд, де заявник звернувся зі скаргою на по-

станову державного виконавця про закінчення виконавчого провадження. Підставою для постанови був акт державного виконавця про те, що боржник з'явився за місцем виконання рішення суду та надав дитину для побачення. Заявник вважає, що така позиція державного виконавця є неправомірною і побачення з дитиною не відбулося в повному обсязі, оскільки мало тривати три години, а тривало лише десять хвилин. Судом було встановлено причину короткої тривалості побачення – особисте бажання дитини залишити місце побачення. На думку суду державний виконавець дотримався передбаченого законом порядку виконання його рішення, а постанова про закінчення виконавчого провадження є правомірною [10].

Небажання дитини бачитися зі стягувачем не можна ігнорувати. Відповідно до ч. 7 ст. 7 СК дитина має бути забезпечена можливістю здійснення її прав, установлених Конституцією, Конвенцією про права дитини, іншими міжнародними договорами України. Зі свого боку, ст. 3 Конвенції про права дитини [11] визначає, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергову увагу приділяють якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Водночас, згідно з рішенням Європейського суду у справі "А.В. проти Словенії" п. 72, право дитини висловлювати власні погляди не слід тлумачити як ефективне надання безумовного права вето дітям без будь-яких інших факторів...; такі інтереси зазвичай диктують, що зв'язки дитини із сім'єю повинні зберігатися, за винятком випадків, коли це може зашкодити її здоров'ю та розвитку [12]. Підтвердження та розвиток зазначеної позиції Європейського суду можна побачити у справі "Ген та інші проти України" (п. 66), коли органи державної влади постійно стикалися з відмовою дуже маленької дитини спілкуватися із членами своєї сім'ї, вони не забезпечили надання дитині належної професійної цільової підтримки; така підтримка була надзвичайно важливою для неї, щоб звикнути до думки про регулярні побачення з батьком, бабою та дідом, а також забезпечити розуміння В., що згідно з обґрунтуванням судових рішень, які підлягали виконанню, це відповідало найкращим інтересам дитини [13].

Отже, під час виконання таких рішень необхідно зважати, з одного боку, на право дитини висловити свою думку та бути вислуханою з питань, що стосуються її особисто, зокрема й висловлювати небажання спілкуватися зі стягувачем, а з іншого – на права батьків брати участь у вихованні дитини та безперешкодному спілкуванні з нею. Тому просте документування виконавцем небажання дитини спілкуватися під час здійснення перевірки є недостатнім та не сприяє забезпеченню виконання рішення суду. Однак і батьківські права не можуть бути здійснені всупереч інтересам дитини. Державному виконавцеві необхідно дотримуватися розумного балансу між інтересами дитини й інтересами її батьків щодо участі у вихованні дитини. Таке збалансування має бути основою виконання рішень про встановлення побачень з дитиною та рішень про усунення перешкод у побаченні з дитиною. І хоча, як уже було зазначено, державний виконавець без участі боржника не може у примусовому порядку виконати такі рішення, а лише вчиняє послідовно дії, передбачені ст. 64-1 Закону України "Про виконавче провадження", проте зобов'язаний вживати всі заходи, передбачені законодавством.

Висновки. Резюмуючи, варто зауважити, що ЄСПЛ вимагає від держави, що є відповідачем, ужити заходів, спрямованих на усунення наявних проблем законодавства та практики його застосування. Проаналізувавши рішення Європейського суду проти України, можна виділити такі проблеми, що є перешкодою для виконання рішень про встановлення побачень з дитиною на національному рівні, як:

- недосконалість законодавчих механізмів;
- недосконалість адміністративних механізмів;
- відсутність засобів урегулювання сімейних конфліктів;
- незалучення фахівців служби у справах дітей та сім'ї;
- відсутність конкретних заходів, які б могли бути вжиті відповідно до принципу пропорційності з метою забезпечення примусового виконання рішення про право доступу;
- неналежне виконання обов'язків посадовими особами тощо.

Відповідно, виконавча служба зобов'язана вжити всіх можливих законних заходів для виконання рішення, винесеного на користь стягувача. Такі заходи мають бути вчинені невідкладно, оскільки оперативність є запорукою відновлення прав стягувача та дотримання прав дитини на сім'ю. Небажання дитини бачитися зі стягувачем не може бути підставою для закриття виконавчого провадження чи накладання штрафу на боржника. Залучення органів опіки та піклування, як спеціально уповноваженого органу з питань захисту дітей, та психолога може сприяти налагодженню контакту з дитиною та, відповідно, виконанню рішення суду. Залучення психолога та проведення консультацій сприяє як налагодженню взаємодії між дитиною та стягувачем, так і відновленню взаєморозуміння між стягувачем і боржником. Зі свого боку, кваліфікований психолог на підставі ґрунтовного дослідження може встановити факт негативного психологічного впливу боржника на дитину, що може бути теж причиною небажання спілкуватися зі стягувачем.

Також варто підкреслити, що збільшення засобів впливу на боржника у випадку невиконання рішень має мінімізувати випадки супротиву з його боку та сприяти добровільному виконанню, що є оптимальним для таких справ. Належне виконання рішень про встановлення побачень з дитиною є запорукою відновлення прав не тільки стягувача, а й забезпечення права дитини на сім'ю та збереження родинних зв'язків з батьками та близькими родичами.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 07.10.2021).
2. Декларація прав дитини, прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20.11.1959 : база даних "Законодавство України" / ВР України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_384 (дата звернення: 06.10.2021).
3. Сімейний кодекс України від 10.01. 2002 № 2947-III : база даних "Законодавство України" / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 01.10.2021).
4. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII : база даних "Законодавство України" / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 02.10.2021).
5. Європейський суд з прав людини : рішення у справі "Бондар проти України" від 17 грудня 2019 р. : база даних "Законодавство України" / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e64#Text (дата звернення: 07.10.2021).
6. Європейський суд з прав людини : рішення у справі "Вишняков проти України" від 24 липня 2018 р. : база даних "Законодавство Украї-

ни" / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d01#Text (дата звернення: 02.10.2021).

7. Європейський суд з прав людини : рішення у справі "Харбовські проти України" від 17 червня 2013 р. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2019/04/12/20190412143452-79.docx> (дата звернення: 06.10.2021).

8. Європейський суд з прав людини : рішення у справі "М.Р. та Д.Р. проти України" від 22 травня 2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c87?find=1&text=опіки#w1_1 (дата звернення: 06.10.2021).

9. Постанова Верховного Суду від 31.03.2020 у справі № 640/11079/19. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88507189> (дата звернення: 06.10.2021).

10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 404/8677/13-ц від 23.10.2019 р. : Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85295578> (дата звернення: 03.10.2021).

11. Конвенція про права дитини (у ред. зі змінами від 21 грудня 1995 р.) : база даних "Законодавство України" / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 06.10.2021).

12. European Court of Human Rights. Case of A.V. v. Slovenia. 9 April 2019. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%7B%22001-192205%22%7D> (дата звернення: 06.10.2021).

13. Європейський суд з прав людини : Рішення у справі "Ген та інші проти України" від 10 червня 2021 р. : база даних "Законодавство України" / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f88#Text (дата звернення: 06.10.2021).

References

1. Konventsia pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhnykh svobod [The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (date of request: 07.10.2021) (in Ukrainian).

2. Deklaratsiia prav dytyny. Pryniata rezoliutsiiei 1386 (KhIV) Heneralnoi Asamblei OON vid 20.11.1959. Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"/ VR Ukrainy [The Declaration of the Rights of the Child]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_384 (date of request: 06.10.2021) (in Ukrainian).

3. Simeinyi kodeks Ukrainy vid 10.01. 2002 № 2947-III. Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"/ VR Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (date of request: 01.10.2021) (in Ukrainian).

4. Pro vykonavche provadzhennia: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1404-VIII. Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"/ VR Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (date of request: 02.10.2021) (in Ukrainian).

5. Yevropeiskyi sud z prav liudyny: Rishennia u spravi "Bondar proty Ukrainy" vid 17 hrudnia 2019 r. [European Court of Human Rights. Case of Bondar v. Ukraine. 17 December 2019]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e64#Text (date of request: 07.10.2021) (in Ukrainian).

6. Yevropeiskyi sud z prav liudyny: Rishennia u spravi "Vyshniakov proty Ukrainy" vid 24 lypnia 2018 r. Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"/ VR Ukrainy. [European Court of Human Rights. Case of Vyshnyakov v. Ukraine 24 July 2018]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d01#Text (date of request: 02.10.2021) (in Ukrainian).

7. Yevropeiskyi sud z prav liudyny: Rishennia u spravi "Kharbovski proty Ukrainy" vid 17 chervnia 2013 r. [European Court of Human Rights. Case of Chabrowski v. Ukraine. 17 June 2013]. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2019/04/12/20190412143452-79.docx> (date of request: 06.10.2021) (in Ukrainian).

8. Yevropeiskyi sud z prav liudyny: Rishennia u spravi "M.R. ta D.R. proty Ukrainy" vid 22 travnia 2018r. [European Court of Human Rights. Case of M.R. and D.R. v. Ukraine. 22 May 2018]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c87?find=1&text=опіки#w1_1 (date of request: 06.10.2021). (in Ukrainian).

9. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 31.03.2020 po spravi №640/11079/19 [Order of the Supreme Court of 31.03.2020 in Case№640/11079/19]. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88507189> (date of request: 06.10.2021) (in Ukrainian).

10. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Tretoi sudovoї palaty Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u spravi №404/8677/13-ts vid 23.10.2019 roku. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. [Order of the Supreme Court of 23.10.2019 in Case№ 404/8677/13]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85295578> (date of request: 03.10.2021) (in Ukrainian).

11. Konventsia pro prava dytyny (v redaktsii zi zminyami vid 21 hrudnia 1995 r.). Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"/ VR Ukrainy. [The Convention of the Rights of the Child]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (date of request: 06.10.2021) (in Ukrainian).

12. European Court of Human Rights. Case of A.V. v. Slovenia. 9 April 2019. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%7B%22001-192205%22%7D> (date of request: 06.10.2021) (in English).

13. Ievropeiskyi sud z prav liudyny: Rishennia u spravi "Hen ta inshi proty Ukrainy" vid 10 chervnia 2021 r. Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy"/ VR Ukrainy [European Court of Human Rights. Case of Gen and others v. Ukraine. 10 June 2021]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f88#Text (date of request: 06.10.2021) (in Ukrainian).

Надійшла до редакції 18.11.21

I. Bondar, Dr Sci. (Law), Associate Prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PROBLEMS OF THE EXECUTION OF DECISIONS ON ARRANGING MEETINGS WITH A CHILD: CASE-LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

The article addresses problematic aspects of the execution of court decisions on arranging meetings with a child. The aim of this research is to analyse the practice of the European Court of Human Rights (ECHR) and national legislation to reveal obstacles in proper and timely execution of such decisions. General and special scientific methods, namely dialectical, analytical, logical, comparative and legal methods, were used in order to achieve this goal. Based on the analysis of the ECHR decisions, the main shortcomings of Ukrainian legislation and practice are: the imperfection of legislation; the imperfection of administrative factors; specialists are not involved in children's and family's matters; lack of means to resolve family disputes; the absence of particular measures which could be taken in accordance with the principle of proportionality in order to ensure the enforcement of decisions on the right of access; improper performance of duties by officials etc.

It is justified that the priority is always given to voluntary execution of decisions because such decisions do not provide for enforcement. One of the reasons for non-enforcement is the debtor's wrongful conduct, however the child's unwillingness to see the creditor cannot be a ground for imposing a fine on the debtor or closing the enforcement proceeding. Such an 'unwillingness' cannot be considered as absolute, since the executor should maintain the balance between the child's right to express his opinion and be heard in matters concerning him, in particular, to express reluctance to communicate with the creditor and, on the other hand, the right of parents to be involved in child's upbringing and unimpeded communication with him. The need to involve guardianship and custody bodies and psychologist was emphasized to implement such categories of decisions. The necessity to improve the procedure of the execution of decisions and increase the ways of influencing on the debtor in case of non-execution of a court decision was substantiated.

Keywords: enforcement proceeding, meetings with a child, voluntary execution of decisions, child's interests, state executor.